

กรมควบคุมมลพิษ
POLLUTION CONTROL DEPARTMENT

วารสาร

กรมส่งเสริมการเกษตร

เกษตรกรรมปลอดการเผา

ข่าวสารและสาระสำหรับเผยแพร่ตามแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่ง

ด้วยเหตุผล

กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ ได้จัดทำโครงการการดำเนินงานตามแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่ง ตามข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานควบคุมการเผาในที่โล่งในพื้นที่เกษตรกรรมสามารถเกิดผลในทางปฏิบัติ ตามแผนงานที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทแห่งชาติฯ จึงได้ริเริ่มดำเนินกิจกรรมนำร่องสำคัญ การใช้มาตรการควบคุมการเผาในที่โล่งในพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่นำร่อง 4 จังหวัด คือพระนครศรีอยุธยา ชัยนาท สุพรรณบุรี และเชียงใหม่

กิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่นำร่องได้แก่การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญห การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม อย่างถูกวิธี โดยการจัดทำแปลงสาธิตเทคโนโลยีการเกษตรปลอดการเผาสำหรับนำชาวบ้านทุกจังหวัดและแปลงสาธิตสาธิตวิธีดีอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีทาง การเกษตรใน การจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้สามารถแก้ไขปัญหาการเกษตรวัสดุภาค การเกษตรได้อย่างดีเยี่ยมและยั่งยืน

ข้อตกลงอาเซียน เรื่อง มลพิษจากหมอกควันข้ามแดน

ประเทศไทยได้ร่วมลงนามในข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดนซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน ลด และติดตามตรวจสอบมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน อันเป็นผลเนื่องมาจากไฟบนดินและ/หรือไฟป่าโดยอาศัยความพยายามร่วมกันระหว่างประเทศและความร่วมมือในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ โดยข้อตกลงนี้จะมีผลบังคับใช้หลังจากกำหนด ๑๐ วันที่ประกาศคืออาเซียนได้ให้สัตยาบัน ปัจจุบันประเทศภาคีอาเซียน ๑ ประเทศ ได้ให้สัตยาบันแล้ว คือ บรูไน มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ เวียดนาม และไทย ส่งผลให้ข้อตกลงอาเซียนฯ เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๖

ประเทศไทยได้เตรียมความพร้อมในการดำเนินงานตามข้อตกลงอาเซียนฯ ในปี ๒๕๔๖ กรมควบคุมมลพิษร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดทำ แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่งเพื่อเตรียมวางแผนและมาตรการรองรับข้อตกลงอาเซียน

แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการควบคุมการเผาในที่โล่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเตรียมแผนงานและมาตรการรองรับข้อตกลงอาเซียนฯและเป็นการนำนโยบายการควบคุมการเผาในที่โล่งไปใช้เป็นยุทธศาสตร์ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อการป้องกัน ลดและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศที่เกิดจากการเผาในที่โล่ง และเป็นกรอบการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับเจตนารมณ์

โดยมีเป้าหมายหลัก คือ

- ลดพื้นที่ไฟไหม้ป่าให้เหลือเพียงไม่เกิน ปีละ 300,000 ไร่
- จัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจากภาคการเกษตรทดแทนการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างน้อย 800,000 ไร่ ภายในปี 2550
- นำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือใช้จากภาคการเกษตรมาใช้เป็นพลังงานชีวภาพทดแทนการใช้พลังงานในเชิงพาณิชย์คิดเป็นร้อยละ 21 และ 25 ของความต้องการใช้พลังงานในปี 2549 และปี 2554 ตามลำดับ
- ลดการเผาขยะมูลฝอยในที่โล่ง โดยจัดให้มีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิธีและปลอดภัยไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจังหวัดที่รณรงค์และมีการใช้ประโยชน์จากมูลฝอยในค่ากว่าร้อยละ 30 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปี 2549

การเผาในที่โล่ง

การเผาหญ้าแห้ง ฟางข้าว หรือเศษพืชจาก การเกษตรรวมทั้งกรณีไฟไหม้ป่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดฝุ่น ควัน ก๊าซพิษ ที่มีอันตรายต่อสุขภาพ

ผลกระทบจากการเผาในที่โล่ง

ด้านการเกษตรกรรม

ฟางข้าวและใบอ้อยเป็นอินทรีย์วัตถุ มีธาตุอาหารพืชเป็นองค์ประกอบ เมื่อถูกเผาธาตุอาหารจะสูญเสียไปปริมาณฟางข้าวและใบอ้อยที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวมีอยู่ประมาณ 50 ล้านตันและ 9 ล้านตัน ฟางข้าวและใบอ้อยจึงเป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ โดยเป็นอินทรีย์วัตถุเพื่อการบำรุงดินหรือนำมาผลิตบิogas การผลิต ได้แก่ น้ำสกัดชีวภาพและปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ฟางข้าวมีธาตุอาหารพืชในโครเจน 0.55%, ฟอสฟอรัส 0.09% และโพแทสเซียม 2.39% ส่วนใบอ้อยมีไนโตรเจน 0.49%,

ฟอสฟอรัส 0.21% และโพแทสเซียม 0.55% และหากมีการเผาฟางข้าวและใบอ้อย จะสูญเสียไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม จากฟางข้าว 275,000 ตัน 45,000 ตัน และ 1,195,000 ตัน จากใบอ้อย 40,500 ตัน 18,900 ตัน และ 52,200 ตัน

ด้านสุขภาพ

หมอกควันประกอบด้วยฝุ่นละออง ฝ้าเขม่าและก๊าซหลายชนิดก่อให้เกิดมลพิษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยเฉพาะโรคระบบทางเดินหายใจ

- ควันไฟจากกลางแจ้งเป็นสาเหตุของภาวะเลือดอูติเนตุนบนทางหลวง •

การพาดำข้าว และใบอ้อยเป็นการทำสารอินทรีย์วัสดุที่มีคุณค่าต่อการปรับปรุงดิน และถูกใช้เสถียรจากการพืชมามากมาย

ความสำคัญของอินทรีย์วัตถุ

อินทรีย์วัตถุ คือ องค์ประกอบส่วนหนึ่งของดิน ซึ่งเกิดจากการนำเปื้อนหรือซากของสัตว์และสัตว์โลกรถการกระทำของจุลินทรีย์และทับถมผสมคลุกเคล้าอยู่ในดิน อินทรีย์วัตถุในดินเป็นปัจจัยสำคัญต่อการควบคุมและกำหนดคุณสมบัติทางกายภาพ ชีวภาพ และเคมีของดินซึ่งหมายถึง การควบคุมโครงสร้างของดิน ความสมดุลของธาตุอาหารพืช อากาศ น้ำ และกิจกรรมของจุลินทรีย์ที่มีบทบาทต่อความเหมาะสมในการเจริญเติบโตของพืช อินทรีย์วัตถุจึงทำหน้าที่ช่วยในการปรับปรุงบำรุงดิน โดยเฉพาะในเขตร้อนที่มีอินทรีย์วัตถุต่ำ และใช้พื้นที่เพาะปลูกพืชผลต่อกันเป็นเวลานาน

กิจกรรมที่จะดำเนินการ

ภาคควรร่วมกันรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายการไม่เผาตอซังและใบอ้อยหรือมีมีการอ้อยสัปดาห์การไม่เผาตอซังและใบอ้อย ในพื้นที่นำร่อง 4 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท สุพรรณบุรี และสิงห์บุรี ซึ่งมีกำลังคนงาน ดังนี้

- การฝึกอบรมการจัดการเศษพืช และแกนวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรสำหรับเกษตรกร จำนวน 12 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน ในพื้นที่นำร่อง 4 จังหวัด โดยประสานกับศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวหอมมะลิเพื่อให้นักควรร่วมไปใช้เอง เป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมี รวมทั้งเป็นการปรับปรุงบำรุงดินให้สมบูรณ์ หรือสามารถนำไปจำหน่ายเอสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกร

- กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดทำแปลงสาธิตการไถกลบตอซังและการไถกลบใบอ้อยที่มีประสิทธิภาพสามารถไถกลบตอซังให้เป็นปุ๋ยและเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน ไถไร่ฤดูอาหารพืชกินกลับลงสู่ดิน ตลอดจนเป็นการปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพ ชีวภาพ และเคมี รวมทั้งเป็นการบำรุงดินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังนี้

- พื้นที่นำร่องสาธิตการไถกลบตอซัง

- พื้นที่จังหวัดวิเศษชัยชาญ 250 ไร่
- พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 200 ไร่
- พื้นที่จังหวัดชัยนาท 200 ไร่
- พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี 200 ไร่

• จัดทำแปลงสาธิตการไถกลบใบอ้อย

- พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี 150 ไร่

- จัดนิทรรศการ การถ่ายทอดเทคโนโลยี-ข้อมูลความรู้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายการไม่เผาตอซังและเกษตรกรข้างเคียงในพื้นที่จังหวัดนำร่อง จำนวน 4 ครั้ง ๆ ละ 120 คน

- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่นำร่อง 4 จังหวัด สำหรับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรเครือข่าย ครั้งละ 60 คน

ท่านทราบหรือไม่

ฟางข้าวเป็นวัสดุเหลือใช้จากการทำนา มีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการทำนาอย่างต่อเนื่องมากกว่า 1 ครั้งต่อปี ชาวนาบางส่วนเผาฟางข้าวหลังจากนาคั่วแล้ว แต่ก็ยังมีชาวนาบางส่วนไม่ได้เผาฟางทิ้ง โดยนำฟางข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยวไปใช้ประโยชน์หลาย ๆ ประการ

เนื่องจากฟางข้าวเป็นอุปสรรคต่อการไถพรวน และชาวนาเชื่อว่าหากไถกลบฟางข้าวทิ้งหมดที่เหนือจากการเก็บกวาดไถเครื่องนั้น จะก่อให้เกิดผลเสียคือ ฟางข้าวที่ถูกไถกลบจะเกิดการหมักตัวเน่าเมื่อหากทิ้งไว้ไม่นานพอเมื่อปลูกข้าวจะเสียหายได้ ในความเป็นจริงช่วงแรกของขบวนการย่อยสลายฟางข้าวนั้น ในโคเวเนนดินที่เป็นประโยชน์ต่อพืชจะลดลง เนื่องจากจุลินทรีย์ดั้งเดิมในขบวนการย่อยสลายฟางข้าวเน่าเอง และในการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์ไปพร้อม ๆ กับกรรมเน่าเมื่อของฟางข้าวจะมีการปลดปล่อยสารเคมี เช่น กรดอินทรีย์ ก๊าซต่างๆ รวมทั้งความร้อน แต่เมื่อการย่อยสลายเสร็จสิ้นแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่การเจริญเติบโตของพืชอย่างดี

ฟางข้าวที่ไถกลบลงไปโคเวเนนดินจะถูกย่อยสลายเป็นอินทรีย์วัตถุและธาตุอาหารพืชได้โดยจุลินทรีย์ที่มีคุณสมบัติอาจใช้เวลาวานานกว่าครึ่งปีขึ้นอยู่กับปัจจัย

ต่างๆ ว่าเหมาะสมแก่การทำงานของจุลินทรีย์หรือไม่ หากมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพดี สามารถย่อยสลายฟางข้าวที่มีอยู่ได้ในเวลาให้ฟางข้าวย่อยสลายลงไปในนาข้าวโดยคงในระยะเวลาอันสั้น จะเป็นการกั้นความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมที่จะทำนาครั้งต่อไปได้ทำให้ดินร่วนซุยมีการอุ้มน้ำได้ดีขึ้น

การใช้เครื่องมือไถกลบตอซังที่มีประสิทธิภาพ

- สามารถไถพลิกกลบอย่างสมบูรณ์และสม่ำเสมอทั่วทั้งแปลง
- สามารถไถกลบตอซัง ฟางข้าว และวัชพืชได้สมบูรณ์
- พลิกเอารากหญ้าขึ้นมาตากแดดให้แห้งตาย
- พลิกโพโซเนอมาและเชื้อโรคที่สะสมในดินถูกพลิกกลับขึ้นมาฆ่าตายด้วยแสงแดด
- ไถได้ลึก ส่งผลให้หน้าดินหลวม รากพืชซ่อนในเค็บโคและหาอาหารได้ง่าย พืชแตกกอดี
- ลดการใช้สารเคมีในการกำจัดแมลง, โรคพืช และวัชพืช

ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ **การใช้ฟางข้าวหรืออุกหินฟางข้าวเพื่อปลูก**
ด้วยพันธุ์ข้าว **อีอีซู ๒๖๒๘** และ **ปทุมธานี ๑**

ฟางข้าวที่มีอยู่มาดมายมีประโยชน์มหาศาลไม่ควรเผาทิ้ง

ผู้รับทราบ

นางจรูญชาติ โถกนาค
นายอภิสิทธิ์ ขาวเจริญพันธ์
นายสุทัศน์ หวังสวัสดิ์
นายมีชัย วิฑูรย์
นางพาทย์ สุคนธ์

อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร
อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
รองอธิบดีกรมควบคุมมลพิษ
ผู้อำนวยการสำนักจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณภาพเกษตรกร

คณะทำงาน

นายไพฑูริย์ ถิลาโกลาส
นายทรงชัย สุขสง
นายอนุเกียรติ เต็งทนต์

ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมวิสาหกิจกรมการเกษตร
นางทอง พงษ์รัตน์เกียรติ
นางสาวเนาวรัตน์ พิเศษประสิทธิ์พงศ์

หน่วยงานประสานงาน

ส่วนส่งเสริมวิสาหกิจกรมการเกษตร สำนักพัฒนาคุณภาพเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
โทร. 0-2940-6125 โทรสาร 0-2940-6155
E-mail agriquae1@doae.go.th